

DELO VZGOJITELJICE Z OTROKOM S POSEBNIMI POTREBAMI – PRIMER IZ PRAKSE

/ Tanja Bergant, vzgojiteljica / Vrtec Litija

Drugačen

*Če nisi sonce, ki greje močno,
lahko si žarek droban,
tak žarek, ki sega do tal in še dlje,
žarek, ki osmisli vsakdan.*

*Če nisi luna, ki sveti v temi,
lahko pa kresnička si ti.
Najmanjša kresnička, moje oči,
osvetliš mi pot lahko ti.*

*Če nisi dišeča roža v gredi,
lahko bilka si sredi poti.
Bilka, ki ponosno sredi ceste stoji,
raste in šteje sledi.*

*Če nisi cesta, lahko si le potka,
ozka in prašna, ki vodi naprej,
čisto do cilja privede človeka,
do cilja in dlje, do tja, kjer ni mej.*

*Če nisi reka, bodi le kaplja,
kaplja vode ali kaplja krvi.
Najpomembnejša kaplja tega življenja
tvoja je, to si le ti.*

*Karkoli si ti, to bodi ponosno,
drugačnost nas bogati.
Ni oblika merilo, velikost ne odloča,
verjemi, da najboljši si.*

Ko sem prvič dobila v skupino (prvi razred devetletne OŠ) otroka s posebnimi potrebami, nisem veliko vedela o tem, kako delati z njim. Literatura o tej temi je bila prvo, kar mi je padlo na pamet.

Potrebno je bilo znanje, veščine in volja. Imela sem voljo in energijo. Pa sem se lotila tudi tega izziva. Nisem bila sama. Ob meni je bila učiteljica razrednega pouka. Bili sva res močan in trden tandem, ki je imel iste cilje: preživeti dan, se imeti z vsemi otroki prijetno, uresničevati cilje po letnem delovnem načrtu vrtca ter se iz te izkušnje – integracije otroka s posebnimi potrebami – nekaj naučiti.

V sebi sem imela kup strahov. Učiteljica, ki sem jo dobila v »tandem«, je bila še mlajša od mene in je imela manj izkušenj, sploh pa ne z otroki s posebnimi potrebami. Spraševala sem se, kako v novem okolju, z novim, neznanim načinom dela, z malo izkušnjami, delati dobro, kvalitetno, kako narediti način dela v razredu čim bolj podoben bivanju v vrtcu, da bo blizu otrokom in nama bo hkrati omogočal, da doseževa cilje in naloge, ki jih moramo opraviti po letnem delovnem načrtu vrtca, ter kako najinega dečka s posebnimi potrebami uvesti v delo, v igro ter v normalno interakcijo z otroki.

Prvi trije meseci so bili naporni. S kolegico sva se lovili, kajti iskali sva najprimernejši način dela za novouvedeni program. Ugotovili sva, da so kotički najboljši način dela, od naju pa zahtevajo veliko časa za pripravo, veliko materiala. Razdelili sva si delo – ena je vodila in pripravljala dejavnosti za tekoči teden, druga pa ji je pomagala, posvečala se je dečku s posebnimi potrebami ter vsem tistim, ki so potrebovali več časa, pozornosti, individualen pristop. Naslednji teden sva si naloge zamenjali. Dajali sva si pohvale, si tako krepili samozavest in se opogumljali. Veliko in dobro sva sodelovali s kolegicami iz sosednjih razredov in iz drugih šol in vrtcev, si skušali pridobiti čim več idej, sprejemali sva novosti, se stalno strokovno izobraževali, poslušali nasvete in sodelovali s svetovalno službo. V razredu sva se z otroki veliko pogovarjali o drugačnosti. V svoj vsakdan sva vključili socialne igre in pravljice na to temo, otroke sva peljali v ustanove, kamor so vključeni otroci s posebnimi potrebami, da so spoznali gluhe in naglušne, slepe in slabovidne, otroke z motnjami v duševnem razvoju. Kolegi iz teh ustanov so nas povsod lepo sprejeli, ko sva povedali, kakšen je najin namen. Imeli sva srečo, da so bili starši naših otrok odprti za

drugačnost, za novosti, za najino idejo o širjenju in sprejemanju drugačnosti. Uspešno smo zaključili roditeljski sestanek in govorilne ure in dobili potrditev staršev, da so otroci zadovoljni, da so sprejeli dečka s posebnimi potrebami, da je deček sprejel novo okolje.

Deček s posebnimi potrebami je bil brez odločbe. Imel je resnejše primanjkljaje na govorno-jezikovnem področju. Bil je tretji otrok v družini, kjer so bili štirje otroci, mama gospodinja, oče delavec, ki je delal cele dneve in ni imel veliko časa za družino. Fantov vid je bil zelo slab, nosil je očala z debelimi stekli. Njegovo vedenje je bilo agresivno (praskal je, brcal stole, mize, vrata, lomil igrače, trgal risbe, metal stole, se pretepaval, izzival in izzval pretep vedno znova). Pravil ni upošteval, ko se je nekaj odločil, ga je bilo težko prepričati o nasprotnem. Njegova fina motorika je bila šibka (svinčnika ni znal držati, ni risal, ni uporabljal pribora, jedel je z rokami). Gibanje je bilo njegovo močno področje, bil je zelo dober plavalec. Iz vrtca sva dobili informacijo, da od otrok ni bil sprejet. To je bila za naju informacija, ki je takoj rodila željo, da mu narediva tako okolje, kjer bo sprejet, vesel, zadovoljen in z njim vsi drugi.

Prvi razred je bil nov začetek za našega dečka, dobil je nove priložnosti za »normalno življenje« in možnost, da ga preostali otroci sprejmejo drugače kot v vrtcu. Skolegico sva se zavedali pomembnosti najine vloge pri socializaciji dečka. Šli smo se veliko socialnih iger, iger sprejemanja drugačnosti in pomoči. Vsakodnevno smo se veliko pogovarjali, imeli smo »sestanke«, kar je bilo otrokom imenitno. Veliko smo se crkljali, masaža je bila del našega vsakdana v jutranjem krogu. Izbirali sva dejavnosti, kiso blagodejno in terapevtsko vplivale na dečka s posebnimi potrebami ter seveda koristile vsem preostalim učencem. Branje pravljic se je pri nas izkazalo za eno

najodličnejših terapevtskih sredstev. Uporabljali sva ga vedno in povsod (na izletih v avtobusu, v čakalnici na bazenu ali pri zdravniku, v jutranjem krogu). Glasba je bila skupaj s pravljičo izvrstna kombinacija ali pa samostojna podlaga učnemu delu, da razbije monotonijo vsakdana. Zaradi dečka sva bili popraskani po rokah in obrazu, polni modric, tudi kakšno otroško čelo je bilo krvavo zaradi stola, kocke ali svinčnika, ki so leteli po zraku v razredu.

Deček s posebnimi potrebami je dobil samozavest in potrditve na gibalnem področju (plavalni tečaj, sankanje). Imeli smo se preprosto radi, čutili smo drug drugega, tolažili smo se v objemih, s pozornostmi, bili smo iskreni drug z drugim, se veselili uspehov drug drugega, poskušali izražati čustva, govorili tudi o negativnih čustvih, slabi volji. Deček je imel občasno še vedno izbruhe, a postopoma vedno manj. Kmalu sva opazili, kaj ga pomirja, ker sva si situacije, ki so bile naporene in težke, zapisovali. Pri teh poročilih sva bili pozorni na čas, ko se je izbruh začel, na vse dejavnike, ki so vplivali na izbruh, na vpletene otroke, na odziv otrok v tistem trenutku, na najin odziv. Vse sva si podrobno zapisali in to je prišlo zelo prav strokovnjakom, ki so poleg naju obravnavali otroka: svetovalna služba, logoped, pedopsihiater, zdravnica v razvojnem oddelku... Predvsem pa so bili ti zapisi dobri zato, ker sva midve beležili najine reakcije in analizirali dogajanje, ko se je umirilo. Prepoznali sva načine pomirjanja za otroka s posebnimi potrebami, se včasih našli pri kakšni neprimerni reakciji, ki je imela nasprotni učinek na otroka, kot bi želeli. Učili sva se iz lastnih napak skupaj z najinim dečkom. Bil je najin veliki učitelj, preizkušal je najine meje, nama pomagal, da sva se soočali z lastnimi omejitvami in nama odpiral obzorja. Bil je najino gonilo, zaradi njega sva tedensko hiteli v knjižnico po literaturo s področja otrok s posebnimi potrebami. On je bil eden od razlogov, da sem se začela kar se da intenzivno posvečati problematiki otrok s posebnimi potrebami, se v tej smeri strokovno izpopolnjevati, jim

pomagati in vanje vlagati vso svojo ljubezen in (kasneje tudi) znanje.

Spoznala sem, da lahko strokovni delavci v integraciji otrok s posebnimi potrebami ustvarimo pogoje za njihov enakovreden razvoj. Prednosti integracije za otroka s posebnimi potrebami so stiki z vrstniki, pridobivanje socializacije, spoznanje, da je drugačen od drugih, toda enakovreden. Slabost pa je, da ne more sodelovati pri vseh dejavnostih, zato je tudi druženje z vrstniki manj intenzivno. Prednosti polnočutnih otrok, ki živijo z vrstnikom s posebnimi potrebami, pa so, da spoznavajo in sprejemajo drugačnost, pomagajo, so strpnější in premagujejo predsodke. Se pa zgodi, da otroci kljub vsemu vrstnika s posebnimi potrebami ne sprejmejo, so nestrpni, ga posnemajo, oponašajo, so nesramni in morajo zaradi njega na določeno stvar dlje čakati. Ob integraciji pa pridobimo tudi odrasli. Starši otroka s posebnimi potrebami z integracijo dobijo potrditev, da so naredili največ za svojega otroka, ter neko čustveno zadoščenje, je pa problem, ker ga lahko nehote primerjajo v razvoju z drugimi otroki,

po drugi strani pa jih je tudi strah, da ga vrstniki ne bodo sprejeli. Starši preostalih otrok z integracijo lahko začnejo odpravljati predsodke pri sebi, začnejo sprejemati drugačnost ter dobijo potrditev, da otrok s posebnimi potrebami ne ovira programa in dela v skupini. Morda mislijo, da je njihov otrok zaradi otroka s posebnimi potrebami včasih prezrt, a se lahko vsakodnevno pripravijo, kako se v skupini dela.

Vzgojiteljica naj bi poznala razvojne značilnosti otrok, prepoznala nekatere vedenjske značilnosti, natančno opazovala otrokova močna področja, sodelovala s starši in drugimi strokovnjaki, omogočila otrokom ravnotežje med socialno bližino in distanco, na dostopen način razložila preostalim otrokom posebnosti sovrstnika s posebnimi potrebami, obdržala ravnotežje med distanco in naklonjenostjo, se izogibala razvajanju otroka in ga obremenila glede na njegove sposobnosti ter se soočila z lastnimi omejitvami. Za pogovor s starši si mora vzeti dovolj časa. Starše pozorno posluša, jim daje občutek razumevanja, na

njihova vprašanja pa pove svoje strokovno mnenje. Od staršev lahko pridobi mnogo pomembnih informacij o otroku (o dosedanjem razvoju otroka, kaj doma rad dela, kaj in kako je, kako ga motivirajo za kakšno aktivnost in podobno). Starši težko sprejmejo strokovno oceno o otroku. Interpretacijo zbranih podatkov najlažje izvedemo na konkretnih primerih. V pripravo individualnega načrta se vključijo vsi strokovni sodelavci otroka in starši. Vsak na svoj način pripomore k oblikovanju konkretnih ciljev za delo z otrokom. Ta načrt ob koncu leta pregledamo in se pogovorimo, katere cilje smo dosegli in katerih ne.

Nenazadnje pa moramo strokovni delavci staršem otroka s posebnimi potrebami nuditi emocionalno pomoč, vedno moramo imeti v mislih, da starši morda situacije v zvezi z zdravstvenim stanjem otroka še niso sprejeli. Obveščati o kakršnih koli stvareh je vedno treba oba starša, biti pri tem diskreten, znati izbirati besede, hkrati pa znati slišati in poslušati starše ter si vzeti čas zanje in buditi upanje v njih.